Maastricht University

Een uomo universale

Citation for published version (APA):

Levels, M., van der Velden, R., & Vermeulen, M. (2016). Een uomo universale. *Sociologie Magazine*, *24*(2), 36-37.

Document status and date:
Published: 01/01/2016

Document Version:
Early version submitted to journal

Document license:
Unspecified

Please check the document version of this publication:

• A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
• The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
• The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

Link to publication

General rights
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the “Taverne” license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 17 Apr. 2024

No. 525

Een uomo universale

Mark Levels, Rolf van der Velden en Marc Vermeulen

Overgenomen uit:

Sociologie Magazine, jaargang 24, nr. 2, juni 2016, pp. 36-37.

IN MEMORIAM JAAP DRONKERS (1945-2016)

Een *uomo universale*

WOENSDAG 30 MAART OVERLEED JAAP DRONKERS, 71 JAAR OUD, GEHEEL ONVERWACHT. OP DE NU VOLGENDE PAGINA'S STAAN MARK LEVELS, ROLF VAN DER VELDEN EN MARC VERMEULEN, GEVOLGD DOOR HERMAN VAN DE WERFHORST, STIL BIJ DIT VERLIES.

tekst MARK LEVELS, ROLF VAN DER VELDEN EN MARC VERMEULEN **beeld** SACHA NULAND

JAAP IS 'UIT HET LEVEN gegrepen....' zoals de familie het in de rouwbrief verwoordde. Dat is een treffende formulering die goed aangeeft dat de nog altijd zeer actieve socioloog ons totaal onverwacht en abrupt ontvallen is. Tijdens de herdenkingsdienst – die bijgewoond werd door een hele grote groep mensen, onder wie veel vakgenoten – werd door veel sprekers de zeer grote bijdrage van Jaap aan de Nederlandse sociologie geprezen. In 2013 mocht hij hier het erelidmaatschap van de NSV voor ontvangen. In datzelfde jaar ontving hij het eredoctoraat van de Universiteit van Turku. En een paar jaar daarvoor, in 2009, kreeg hij de Leune Penning voor zijn bijdrage aan onderwijsvernieuwing.

In alle beschouwingen komen er eigenlijk verschillende aspecten van Jaap naar voren. De grootste gemene deler is echter zijn hang naar empirie. Jaap Dronkers was eerst en vooral een empirisch onderzoeker. Zijn meest belangrijke bijdragen aan het wetenschappelijk discours zijn te vinden in vier onderzoekslijnen: onderwijs en stratificatie; etnische herkomst en religie; echtscheiding en elites.

Onderwijs en stratificatie is veruit het belangrijkste onderzoeksterrein waar Jaap zijn stempel op heeft gezet. Eind jaren 70 introduceerde hij het *Wisconsin model* in het Nederlandse schoolloopbaanonderzoek. Dit werd vervolgd met onderzoek naar bijvoorbeeld de effecten van openbare versus bijzondere scholen, of naar de rol van het advies en CITO-score bij de overgang van primair naar voortgezet onderwijs. Jaap maakte daarbij vooral gebruik van de grootschalige onderwijscohortstudies die in Nederland bestonden.

Na de beschikbaarstelling van de internationale PISA-studies ging hij zich ook en met veel overgave bezighouden met de effecten van stelselkenmerken, zoals vroegtijdige selectie op de prestaties van leerlingen en op de sociale ongelijkheid in onderwijskansen. Als specifiek thema binnen het stratificatie-onderzoek deed Jaap veel onderzoek naar de prestaties van allochtone leerlingen en in welke mate dit samenhangt met het land van herkomst. Hij keek naar de effecten van etnische diversiteit van de school, maar liet ook zien dat islamitische scholen net zo'n emancipatoire functie hebben voor onderwijsprestaties van Turkse en Marokkaanse leerlingen als indertijd katholieke scholen voor de kinderen van katholieken. Daarnaast deed Jaap al vroeg onderzoek naar de effecten van echtscheiding op de leerprestaties en het welzijn van kinderen. Dit thema werd een onderzoekslijn op zich en sinds 2002 was hij een van de organisatoren van het European Network for the Sociological and Demographic Study of Divorce.

Abram de Swaan heeft wel eens vastgesteld dat Nederlandse sociologen zich te veel met de onderkant van de samenleving bezighielden, en dat zij de elites te veel links lieten liggen. Jaap vormde hierop een uitzondering. Hij deed als een van de weinige Nederlandse sociologen empirisch onderzoek naar maatschappelijke elites, naar Nederlandse president-directeuren, naar Nederlandse, Oostenrijkse, en Duitse adel, maar ook naar de rol van studentencorpora. Met hard cijferwerk toonde hij aan dat elitevorming ook in de hedendaagse open samenlevingen veelal via niet-meritocratische principes verloopt.

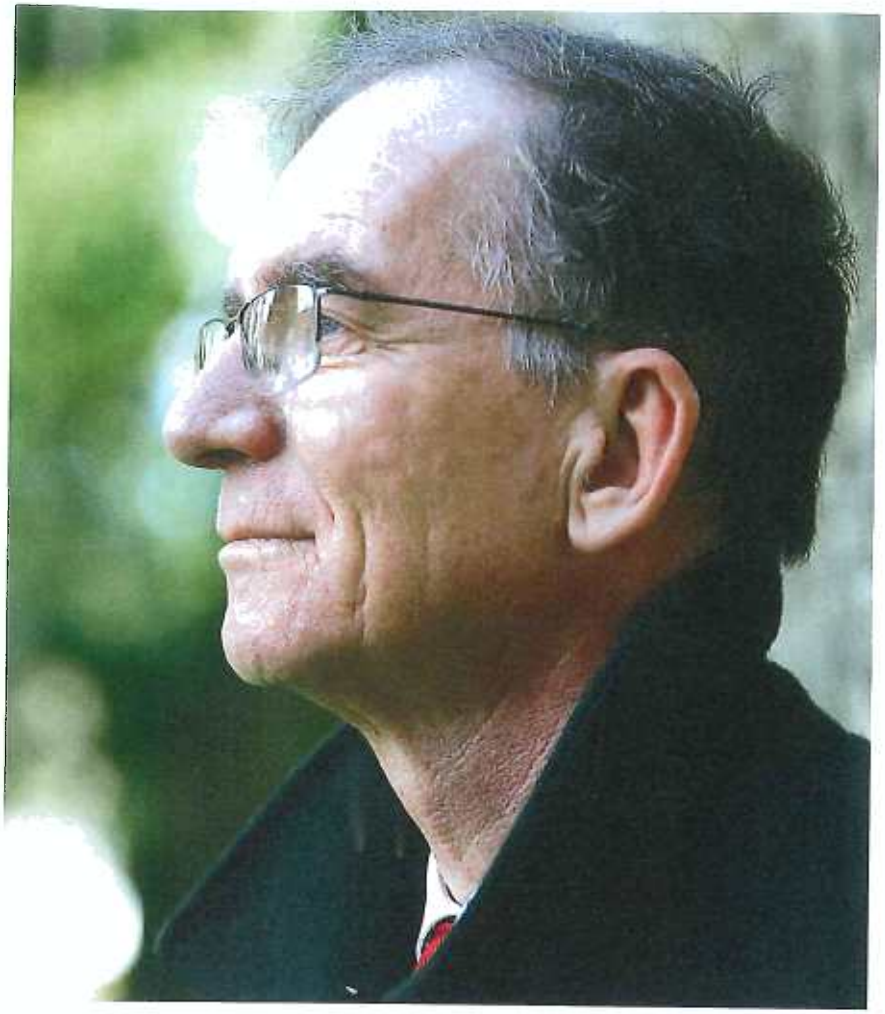

Jaap Dronkers liet zich in zijn onderzoeken niet inperken door disciplinaire grenzen. De maatschappelijke en wetenschappelijke problemen die hem interesseerden, zijn zelden monodisciplinair van aard. Dus zocht hij voortdurend naar andere combinaties, disciplinair maar ook in werkwijze. Hij wist veel van veel verschillende onderwerpen, een *uomo universale* zouden ze dat in het door hem geliefde Italië noemen. Die brede ontwikkeling maakte dat hij vrij gemakkelijk vanuit de sociologie overstak naar andere disciplines, zoals demografie, economie, en geschiedenis. In dit soort oversteken zocht hij zowel vernieuwing als toepassing. Hij stond zeer open voor geavanceerde statistische methoden en was een van de eersten die padanalyses en LISREL-modellen in zijn werk gebruikte. Maar hij zag ook het belang van meer kwalitatief onderzoek, zoals gedetailleerde historische beschrijvingen van veranderende onderwijssysteemkenmerken.

De nalatenschap bestaat uit een omvang- en invloedrijk wetenschappelijk oeuvre. Hij schreef meer dan 200 boekenbijdragen en artikelen, waarvan er vele in prestigieuze sociaalwetenschappelijke tijdschriften zijn gepubliceerd. Maar zijn betekenis voor de sociologie moet nadrukkelijk ook buiten de muren van de academie gezocht worden. Hij zocht zeer actief het maatschappelijk debat en speelde met regelmaat (en een zeker genoegen) de luis in de pels van bestuurders en beleidsmakers. Hij zag het als zijn maatschappelijke taak om populaire opvattingen in politiek en publieke opinie aan gegevens te toetsen en waar mogelijk publiekelijk te weerleggen. Onafhankelijk, eigenwijs en uitgesproken.

Dat leidde ertoe dat er ook de nodige mensen waren die zich opwonden om zijn werk. De felle maatschappelijke reuring die bij herhaling ontstond naar aanleiding van zijn publicaties van prestaties van scholen, in Trouw, later in de Volkskrant en via RTL, zijn daarvan wellicht het meest sprekende voorbeeld. Hij raakte daar nooit écht van onder de indruk, de waarheid moest immers altijd gezegd kunnen worden. Gefundeerd in degelijke empirische analyses, dat wel.

Jaap heeft geprobeerd zijn visie en werkwijze op jonge sociologen en economen over te brengen. Hij maakte zeer actief deel uit van de academische gemeenschap en nam daarin als éminence grise zijn verantwoordelijkheid. Hij vervulde dan ook met enthousiasme en grote inzet de rol van mentor en leermeester voor zijn jonge studenten en promovendi, bouwde een persoonlijke, warme en langdurige relatie met hen op, investeerde in hun toekomst, en stond hen voortdurend met raad en daad terzijde. Jaap staat als empiricus en vurig pleitbezorger van de publieke taak van de sociologie mede aan de wieg van een groeiende traditie van sociaalwetenschappers die zich actief willen engageren met actuele vraagstukken, niet vanuit ideologie, belang of opportunisme, maar vanuit degelijke data en diepgravende kennis. En dat op een breed veld van onderwerpen.

Mensen als Jaap Dronkers zijn dun gezaaid. Niet in het laatst in de wetenschap. De breedte in onderwerpen waarover hij publiceerde en de diepte waarmee hij die onderwerpen bestudeerde zijn wellicht het beste testament van zijn eruditie. Bij Jaap betekende *a mile wide* niet tegelijk *an inch deep*. Dat is een prestatie van formaat. Maar het belangrijkst is nog wel het rolmodel dat hij vormde voor tal van jonge onderzoekers, studenten en promovendi. Veel te vroeg stokt dit nu, en dat stemt ons droevig. ✗

ROLF VAN DER VELDEN EN MARK LEVELS ZIJN RESPECTIEVELIJK ALS HOOGLERAAR EN SENIOR ONDERZOEKER VERBONDEN AAN DE UNIVERSITEIT MAASTRICHT, MARC VERMEULEN IS HOOGLERAAR AAN DE TILBURG UNIVERSITY.

Onafhankelijk, eigenwijs en *uitgesproken.*